Mirela-Ioana
BORCHIN-DORCESCU
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

Drumul spre Tenerife – o călătorie dinspre simbol spre referent

Abstract: (*A Voyage to Tenerife* – travelling from symbol to reference) In Eugen Dorcescu's poetry, *the road* and *the way* are two symbols which have in common, at least, their strong spiritual aim: Tenerife, Nirvana respectively. In the existential project delivered by his literary works, Tenerife, the main artistic symbol in "The Voyage to Tenerife" (2009), refers to the last stage of the self's way to "Nirvana" (2014). This is one of the clearest semantic differences between the terms *road* and *way*: while the road implies the possibility of travelling to a concrete terrestrial destination, the way is categorically spiritual and abstract. Unlike Macedonski's emir, Dorcescu's lyrical ego reaches Tenerife, takes into account its real reference and becomes his authorized interpret. Before travelling to Tenerife, the poet imagines the road to Tenerife as an archetype, approaching it through a lot of symbolic concepts, such as: the inner road, the road assimilated by conscience, the road as a happy dream, as the idea of voyage itself, as an *axis mundi*, as the metaphysical way, as a divine revelation etc. He insists on suggesting the spiritual values of the road and on comparing it to the superior way – having in view their very similar deep structures of significance. Reaching the terrestrial destination of the voyage is salutary and relevant for the poetic traveller ("Tenerife/ God's fist/ holding together/ keeping together/ the inferno and/ the paradise"). There is no way for a way back from Tenerife ("there is no way/ back/ from Tenerife").

Keywords: Voyage, symbol, road, way, hiperonime

Rezumat: *Drumul* şi *calea* sunt în poezia lui Eugen Dorcescu simboluri sensibil diferenţiate, care au însă aceeaşi ţintă spirituală: Tenerife, respectiv Nirvana. În proiectul existenţial pe care îl reflectă opera, Tenerife, simbolul criptat artistic în „Drumul spre Tenerife" (2009), marchează ultima etapă în calea spre „Nirvana", titlu al unui volum apărut în 2014. Aceasta este una dintre diferenţele semantice notabile: *drumul* admite şi o călătorie concretă, spre o destinaţie terestră, pe când *calea* este categoric spirituală, pretându-se doar la proiecţii abstracte. Spre deosebire de emirul lui Macedonski, eul liric dorcescian parcurge până la capăt drumul spre Tenerife, ia act de referentul său real şi devine interpretul autorizat al acestuia. Înainte de a realiza „drumul spre Tenerife", el îl imaginează ca arhetip, atribuindu-i statutul semantic de hiperonim pentru numeroase tipuri de drumuri simbolice: drumul în interiorul propriei fiinţe, drumul asimilat de conştiinţă, drumul ca vis fericit, drumul ca întruchipare a ideii de voiaj, drumul ca ax al lumii, drumul metafizic, drumul ca revelaţie divină etc., insistând asupra valenţelor sale spirituale şi raportându-l frecvent – la nivelul structurilor adânci – la superioara *cale*, nu doar tangentă, ci şi interferentă. Atingerea ţintei terestre este salutară prin forţa ei revelatorie („Tenerife/ pumnul lui Dumnezeu/ strângând laolaltă/ ţinând împreună/ infernul şi/ paradisul"). Ea anulează drumul şi, implicit, returul („nu există drum/ de întoarcere/ din Tenerife").

Cuvinte-cheie: călătorie, simbol, drum, cale, hiperonim

BDD-A31330
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:20 UTC)

Motto:
„j'ai trouvé enfin
vers le terme de mes jours
j'ai trouvé le lieu où
je pourrais vivre
où je voudrais mourir"
(Eugen Dorcescu, *Drumul spre Tenerife*).

1. Introducere

Drumul spre Tenerife, titlu-simbol al unui volum de versuri publicat de Eugen Dorcescu în 2009, are o referință spirituală, finalitatea sa metafizică fiind sugerată de numeroase repere ale transcendenței ocurente în lirica dorcesciană: „cale spre abis" (*Epistolă I*), „drumul către El" (*În tăcere*) etc. Semnificația simbolului depășește cu mult sensul propriu al expresiei „drumul spre Tenerife", referitor la o realitate empirică: parcurgerea drumului de la Timişoara la Tenerife. Semioza ne îndreaptă spre paradigma unui drum spiritual, care absoarbe toate traseele premergătoare și, paradoxal, toate traseele succesive „drumului spre Tenerife", legitimate de experiența (meta)fizică a unei călătorii, mereu în plină desfășurare, grație unui sine mobil și avid de cunoaștere, cum intuim a fi cel ce configurează existența eului liric.

Din punctul de vedere al structurii semiotice, drumul se prezintă ca o paradigmă semantică deschisă, de tip cumulativ, finalmente, nelimitată: „drumul include / în uriaşa-i structură / mulţimea tuturor / drumurilor reale / mulţimea tuturor drumurilor/ posibile / ba chiar / mulţimea fără număr a / tuturor drumurilor / imposibile / drumul spre tenerife[1] / generează alte şi alte /drumuri / asimilează devoră / alte şi alte drumuri / ceva / orice / spre a exista / trebuie să genereze / spontan / o structură şi-o funcţie / structura drumului / din el însuşi ivită / e tot una cu funcţia / lui / iar funcţia lui e / să mă poarte în / amiaza nesfârşită/înecată-n lumină / să mă poarte spre / marea oglindă / spre ocean / lacrima azurie a soarelui / unde/chipul meu neschimbat / chipul meu întru totul / schimbat / se descompune limpid şi / aseptic / dezvelind armătura nevăzută/a duhului" (p. 21).

Toate aceste acumulări, structurate de arhisemul unei călătorii conceptuale[2], îndreptățesc ipoteza utilizării expresiei „drumul spre Tenerife" pentru a denumi o mobilitate profundă, răspunzătoare de prefacerea lăuntrică, în sensul filosofic, al dinamicii, dar și în sensul superior al (re)cunoașterii evoluției metafizice a eului creator (în „armătura nevăzută / a duhului"): „Numai un studiu direct al schimbării poate să ne lămurească cu privire la principiile evoluției ființelor concrete, a ființelor vii; numai el ne poate învăța esența calității. A explica schimbarea prin mișcare, calitatea prin vibrații, înseamnă a lua partea drept tot, efectul drept cauză. Dacă metafizica vrea să explice mișcarea, ea va trebui să cerceteze ființele a căror schimbare intimă este cu adevărat cauza mișcării lor" (Bachelard 1997, 263). Toată poezia lui Eugen Dorcescu își asumă o metafizică a mișcării interioare, a cărei externalizare simbolică atinge

[1] În vol. *Drumul spre Tenerife*, autorul își asumă deplina libertate de expresie prin suspendarea punctuației și a unor reguli ortografice precum utilizarea majusculei care apare numai cu referință la divinitate.
[2] „Ca temă, călătoria propune un mod de cunoaștere și redescoperire de sine. Pentru omul aflat în dilemă, plecarea în lume reprezintă soluția eliberării, prin putința de a alege" (Ruști 2009, 93).

BDD-A31330
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:20 UTC)

amplitudinea zborului („Să ne desprindem, deci, / tu – gând, eu – gând, / și-așa ne vom uni din nou, / zburând, / și liberi, / și eterni, / și jubilând, / ca flacăra zvâcnită din / cenușă" – *Nirvana*). Substanța eului liric călător („Şi tăcerea, în jur, creşte, / cum creşte noaptea în jurul *călătorului* singur: din şoseaua pustie, / din pădure, din câmpie, din mare..." – *Negura lacului*), aflat mereu într-o călătorie cu o destinație inexprimabilă, dar ușor de intuit („«Întreaga viaţă numai aici / mi-a fost gândul. Însă am și ajuns?»… / Iată-le: febrilitatea, emoţia, / negura / ultimului semnal, / ale ultimei borne…" – *Poemele Bătrânului, 9*), induce prezența și frecvența a numeroase verbe de mișcare: *a călători, a coborî, a înainta, a străbate, a urca, a veni* etc. Verbul *a călători,* de pildă, apare la modul gerunziu (*călătorind*: „Din noapte smuls, dorind, iubind, / Te-aştept, te caut, te colind, / *Călătorind, călătorind*..." – *Epistolă I*) sau la imperfectul indicativului (*călătoream*: „*Călătoream*, îmi zâmbeai, îți smulgeai, pe furiș, / din colțul gurii, algele sumbre" – *Epistolă III*), pentru a sugera desfășurarea permanentă a acțiunii, neostoita implicare a subiectului liric într-o călătorie la mai multe nivele, convergente, datorită finalității unice.

În acest context, nu exagerăm afirmând că „drumul spre Tenerife" reunește, emblematic, toate drumurile operei lui Eugen Dorcescu: *drumul de talc* („Şi-n depărtarea lui, spre care calc / (Pavaj de vis sub lună, *drum de talc*), / tresari. Tablou-ntreg îl reînvii, / reaprinzând lunarele-ţi făclii" – *Thanatica oglindă, 10*); *drumul alb, șerpuit* („Şi, deodată, întreg universu-i / un drum. / *Un drum alb, şerpuit*, / între *Râul* de-atunci şi / *Râul* de-acum" – *Omul de cenușă, 15*); *drumul de pământ* („Mă recunosc în mine însumi. Sunt / Cel ce purtase-o tulbure armură, / Cel ce ascultă-n dimineața pură / Copitele pe *drumul de pământ*" – *În codrii fără capăt*); *drumul greu și îngust* („Caut, zilnic, şi jalnic, şi trudnic, / *drumul greu şi* îngust" – *Sfârșit de veac, 3*); *drumul pustiu, vag-șerpuitor* („a iubit drumul, da, / *drumul pustiu, vag-şerpuitor, /* ce semnifica orice, dar, / în primul rând, semnifica / viaţa şi moartea..." – *Poemele Bătrânului, 19*); *drumul alb, de cenușă* („străbate un peisaj / neînchipuit de pustiu, / neînchipuit de frumos, / operă a incinerării universale, / străbate un peisaj peste care / noaptea coboară definitiv, / o singură flăcăruie, un rest / al incendiului cosmic, îi / luminează, / de foarte departe, / *drumul alb, / de cenuşă*" – *Poemele Bătrânului, 45*) etc.

Nu în ultimul rând, deschiderea referențială a expresiei „drumul spre Tenerife" atinge și culturemul aspirației spre libertate absolută, din componența căruia se recunoaște semnul *exodului,* cu conotații religioase. Estetica libertății excelează la intersecția (i)limitărilor (spațiale, temporale, metafizice și artistice)[3]: „şi iată m-a năpădit o / linişte mare / şi o mare încredere şi / o deplină / încredinţare / când m-am desprins din / acronie / când am eliberat timpul / şi spaţiul / *drumul spre Tenerife /* se profila / tandru dur chemător / suprasensibil / din zare în zare / am reluat aşadar / calea agoniei calea / exodului / purtând pe umeri / vechea mea traistă / putrezită de / ploi / incinerată de / soare / vechea mea traistă de / drumeţie / plină cu frunze din pomul / vieţii / plină cu viaţă / plină cu moarte / plină cu ierburi / amare" (p. 46).

[3] „Un loc puternic marcat al drumului în mitologia și simbolistica populară este *răscrucea*..." (Evseev 1994, 55); „... De răscruce... e legat motivul alegerii sorții și a căii juste a vieții" (Evseev 1999, 147).

BDD-A31330
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:20 UTC)

2. Natura călătoriei spre Tenerife

„Drumul spre Tenerife" se prezintă mai întâi drept o călătorie semiostilistică, cu o evidentă bază biografică, dovedită atât de elemente paratextuale: fotografia poetului la Tenerife de pe coperta a IV-a (Eugen Dorcescu, în Puerto de la Cruz, iunie 2008), fotografia de pe coperta I, reprezentând un peisaj din Tenerife, realizată de fiica poetului, Dana (*drago, dracaena draco,* în Icod de los vinos), cât şi de indicarea locurilor în care s-a scris volumul: München – Puerto de la Cruz – Schliersee – Timişoara, 2008.

3. Referenţialitatea

Referentul-obiect intră parțial în procesul de semnificare, pentru a certifica existenţa unui *drum spre Tenerife,* parcurs, pe o anumită rută, deductibilă din reperele indicate de către Poet. Dacă pentru cei mai mulţi dintre noi acesta este un drum cu o destinaţie turistică, de obicei, de vacanţă, pentru Eugen Dorcescu *drumul spre Tenerife* constituie o experienţă existenţială şi artistică, întemeiată pe o impresionantă cultură spirituală. În aceste condiţii, aria referenţială a expresiei „drumul spre Tenerife" nu se poate restrânge la un singur referent, ci se amplifică prin cuprinderea de toposuri culturale și spirituale, de reacții sufletești memorabile, de efecte notabile asupra conştiinţei artistice etc.

4. Traseul semiotic

În abordarea „drumului spre Tenerife", vom urmări un traseu onomasiologic – dinspre proiecţiile semantice, care, în coerenţa lor, ar forma ceea ce Tz. Todorov (1983) ar fi numit *simbolizatul Tenerife*, amânat până în momentul accesării destinației-referent, adică a ceea ce Ch. S. Peirce (1990) ar fi considerat a fi *obiectul* din universul discursului, cu ajutorul căruia se instituie triada simbolică: *representamen – interpret – obiect*. După cum declară eul liric, ca *interpret autorizat* al *drumului spre Tenerife,* acest simbol premerge plecării spre Tenerife, el se înfiripă încă de dinainte ca Poetul, antrenat într-un proiect cultural, să realizeze eventualitatea unui itinerariu de asemenea proporţii şi cu asemenea consecinţe pentru destinul[4] său uman şi artistic: „călătoria spre tenerife / a început când nimeni / absolut nimeni nu / bănuia că drumul se și / desenează în negura serii / în negura sufletului / eu bănuiam desigur cel mai / puțin sau la fel de puțin / precum oricare altul / precum oricare dintre cei / prezenți în / librăria crepusculară / unde noi / eroii acestei întâmplări / viitoare / am citit am conversat / în română în spaniolă / în franceză / drumul spre tenerife se contura / între timp îşi / desenase vag primele serpentine de / aer de ceaţă / dar nimeni nici eu nu le-a luat în seamă" (p. 8).

Precum semnificatul şi semnificantul din structura semnului lingvistic descris de Ferdinand de Saussure (1998), simbolizatul şi simbolizantul sunt entităţi de natură psihică în structura simbolului, dobândindu-şi, deci, independenţa faţă de referent – în accepţiunea de obiect concret din universul referenţial. Discursul liric consacrat

[4] V. „… călătoria sugerează destinul omului… derulat implacabil dinspre viață spre moarte. Parcurgerea unui drum imită ritualic sensul existenței" (Ruști 2008, 93); „Drumul e asociat cunoașterii, inițierii, transformării, destinului" (Evseev 1999, 147).

BDD-A31330
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:20 UTC)

drumului spre Tenerife reflectă impactul psihologic al datelor unei călătorii fizice şi metafizice, întreprinse de un artist-cărturar, dinspre abstract spre concret, dinspre imaginar spre real, dinspre sinele actual spre sinele ancestral, şi invers, cu intuiţia unei prefaceri fundamentale: „drumul abstract redevenise concret / dar de o concretitudine secundă / drumul concretitudinii secunde şi-a / construit imediat realitatea ambianţa şi / umanitatea secundă / absorbindu-le absorbindu-ne / dinspre noi cei ce suntem înspre noi cei / ce devenim călătorind" (p. 9).

5. Dimensiuni artistice ale *drumului spre Tenerife*

Mímesisul, limitat la posibilităţile de expresie lingvistică şi imagistică („la orizont călimara / ascuţită / a insulei / oceanul / nesfârşit / manuscris / papirus lichid / scris cu alb pe / albastru", p. 7; „stau pe ţărm / pe plaja neagră / înecată în flori / în palmieri şi / în valuri / stau pe playa jardin / în timp ce soarele / lunecă-n vid / decapitat răvăşit / stau şi simt cum / vântul din larg mă / prinde în laţ / mă sugrumă / mă risipeşte-n negre nisipuri", p. 91-92 etc.), este, în aceste condiţii, depăşit, cel puţin din punct de vedere cantitativ, de *poiesis* (v. frecvenţa sintagmei „drumul spre Tenerife" – ca element de autopropulsare şi de coeziune discursivă – p. 8, 12, 13, 21, 26, 29, 30, 33, 37, 38, 39, 46, 47, 49, 50, 58, 60, 67, 70, 71, 74, 77, 81, 83, 87, 90; precum şi leit-motivul unei autointerogaţii, într-un limbaj metatextual, referitor la selecţia optimă a semnificantului corespunzător semnificatului deja cristalizat în mintea creatorului: „drumul / am numit aşa totul / nimicul / să numesc aşa totul?", p. 20; „mă întreb iarăşi / să numesc aşa / totul?", p. 57; „cetatea de-azur a / drumului tău / pe care / l-ai numit / de ce oare? / de ce? / drumul spre Tenerife", p. 90; „... n-a mai / rămas din tot ce / a fost decât drumul / iarăşi mă întreb / să numesc aşa totul?", p. 96) şi de *catharsis* – de impactul emoţional al revărsării sentimentelor în poezie („palmierii se / subţiază în / briză visează / nenumăratele flori *bouganvillea* / dau frumuseţii / intensităţi ce nu / se pot cu niciun chip / îndura / încât fiinţa / primind crunt şi în plin / lancea / sublimului se / pierde se sfâşie-n sine / se rupe de / sine se regăseşte-n esenţe", p. 93: „Tenerife / pumnul lui Dumnezeu / strângând laolaltă / ţinând împreună / infernul şi / paradisul", p. 99-100; „drum de întoarcere? / nu există drum / de întoarcere / din Tenerife", p. 100)[5].

6. Semnificaţii simbolice ale *drumului spre Tenerife*

Descrierea structurală a pletorei simbolice a *drumului spre Tenerife* evidenţiază, pe de o parte, coerenţa ce rezultă din compatibilizarea semelor, din asocierile impredictibile, dar logice, din raporturile de contiguitate şi de incluziune dintre elementele construcției poetice și, mai ales, din secvențele visului de călătorie; pe de altă parte, această pletoră simbolică subliniază caracterul subordonat al tuturor structurilor semice față de sensul global al unui simbol spiritual, deci inepuizabil.

Sfera referenţială a *drumului spre Tenerife* surmontează datele unui traseu geografic. Totuşi, este important că semnul poetic ancorează în real. Aspectele recognoscibile ale insulei Tenerife devin elemente ale unui peisaj liric comunicabil, comportând și corelate simbolice („în paradis / în amurg / pe ţărm lângă oceanul /

[5] *Mímesis*-ul, *poiesis*-ul și *catharsis*-ul sunt concepte operaționale comune în teoria literară, semiotica și hermeneutica textului, preluate din *Poetica* lui Aristotel. Le-am utilizat cu sensurile lor originare.

BDD-A31330
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:20 UTC)

ce-amestecă şi macerează / în trupu-i lichid / sare şi / soare / din venele astrului / curg / şi coboară-n / adânc / dâre de sânge / şerpuitoare", p. 90-91), care transferă contemplația din contingent în spațiul culturii. De aceea, nu descumpăneşte informația despre ratarea destinației, faptul că eul liric are impresia de a fi trecut „dincolo de" referentul fizic al expresiei „drumul spre Tenerife" („fără să ştim / cum unde şi când / drumul s-a terminat... / am ajuns şi-am / trecut / dincolo de / tenerife", p. 97).

Cu toată „frumuseţea insuportabilă, indicibilă" a tabloului natural, potenţialul semnificativ al exoticei insule Tenerife este întrecut exponenţial de tot ceea ce generează reveria „drumului spre Tenerife". Înainte de efectuarea „drumului spre Tenerife", dar şi după încheierea acestei călătorii simbolice, lirice, estetice etc., se înfiripă un veritabil simbol arhetipal al acestui parcurs, care, departe de a fi un singur drum, reperabil în biografia Poetului, devine un *hiperonim* pentru numeroase tipuri de drumuri, ele înseşi simbolice. Dintre acestea, aleatoriu, menționăm:

- **drumul ca semn providenţial**: „prostia ultimă / cea mai de sus cea mai de jos / în materie de / poezie de artă e / să afirmi şi să crezi că poezia / şi arta sunt gratuite / drumul creştea / a prins glas şi / de la celălalt capăt al lui / chiar din tenerife..." (p. 9);

- **drumul ca realizare a călătoriei**: „drumul necruţător / el întruparea cosmică a ideii / de călătorie de voiaj el / întruparea ideii de / undeva sau / mai curând de / niciunde / se satură cu sângele soarelui / cu limfa lui le absoarbe / se umple lăuntric de soare / poartă substanţa solară prin / întregul său trup ireal" (p. 15);

- **drumul ca enigmă**: „drumul spre Tenerife / este enigma este parabola / zilelor tale din / urmă / a vremii tale / din urmă în / toată întinderea ei / câtă întindere how / long?" (p. 50);

- **drumul spre sine, spre propria insularitate**: „singur în salonul / cenuşiu încă / de pulberea incineratorie a / dimineţii / prima cafea tare în solitudinea / drumului ce izvora tot mai / clar / spre marea insulă iluminată / spre unica insulă iluminată / spre insula mereu căutată / niciodată găsită / cum se spune-n romanţe / spre insula topos existenţial / topos romantic / topos livresc / himeric topos / u-topic topos / spre insula / spre insularitatea / insondabilă ca / un ochi rotitor rătăcitor / de fântână / spre insularitatea / **la isla /** din mine însumi" (p. 12);

- **drumul ca iluzie a Paradisului pierdut**: „smuls din propria-mi / bătrâneţe sinistră / neretrăind nimic / nemaivisând nimic / eu însumi pornit pe / drumul spre tenerife / drumul alb şi singur şi / iluminat ca o cărare a / lunii pe mare / şi eu pe linia lui / pe linia drumului / aidoma primului om aidoma / omului primordial / căutând în sens invers / paradisul / căutând edenul / în locul unde / edenul îşi revelează / ameţitor de intens / prezenţa absentă" (p. 13-14);

- **drumul ireversibil, ca element mitic, component al mitului imposibilei întoarceri**: „puntea ce prelungeşte cărarea dintre / mine ajuns pe un ţărm / şi trecutul / al meu desigur fiindcă / trecutul şi viitorul sunt strict / personalizate / dintre mine ins finit / perisabil / şi trecutul infinit neguros / rămas în urmă pe ţărmul / celălalt / pe ţărmul pierdut / uitat şi viu şi / tragic şi corosiv / unde am fost şi / nu voi mai fi / niciodată" (p. 16); „nu există drum / de întoarcere / din Tenerife" (p. 100);

- **drumul ca vis (**„drumul vis fericit / prezent în subconştient în / memorie", p. 38**), ca reverie cosmică**: „drumul spre tenerife / drumul / spre acest vis al / soarelui şi al oceanului / spre această nesfârşită reverie / a soarelui şi a oceanului" (p. 26);

BDD-A31330
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:20 UTC)

- **drumul ca unitate a contrariilor**: „drumul spre ceea ce numeam / real ireal / convenţional nonconvenţional / probabil / improbabil oniric / difuz bisolar bilunar / asemantic suprasemantizat” (p. 34);

- **drumul ca *axis mundi***: „drumul / axul de astăzi / al lumii” (p. 38);

- **drumul ca experienţă religioasă cardinal**ă: „drumul spre emaus / drumul spre damasc / drumul spre tenerife” (p. 39);

- **drumul drept „cale regală”**: „drumuri şi drumuri / construind / în spaţiul neantului / structura / eşafodajul de rezistenţă / substanţa / marelui drum / aşa cum îl văd și-l percep și-l / pricep eu acum / ale drumului pe care / l-am numit / cât de vizionar / mi-a fost cu putinţă / drumul spre Tenerife” (p. 44);

- **drumul ca revenire la o matcă simbolică**: „tot ce ştii şi tu / foarte bine / e că noi / am pierdut cu / toţii ceva ori / am fost undeva / şi n-am uitat / ce-am avut / şi n-am uitat că / am fost în / locul acela, / am uitat doar / unde se află / ceea ce am / pierdut / de aceea ne / găsim mereu în / exod / de aceea batem / drumuri şi / drumuri / de aceea străbatem / acum / drumul spre Tenerife” (p. 77), **la Paradis**: „un glas venit de / acolo mi-a spus / într-o noapte / târziu / că drumul spre / Tenerife / e începutul drumului / de-ntoarcere / în paradis / aşa mi-a spus El / béni soit-Il” (p. 63)**, ba chiar ca întoarcere în „marele tot”, în primordial**: „acesta e adevăratul drum / îmi şoptesc / libertatea supremă / întoarcerea în marele / tot” (p. 41);

- **drumul ca element de activare a conştiinţei**: „fiindcă drumul / nu e ceea ce noi înţelegem / prin drum / drumul este atât de / cuprinzător de / prezent încât copleşeşte / conştiinţa / iar noi vom afla ce este / el cu adevărat / abia atunci / când nu va mai / trebui să-l străbatem” (p. 62);

- **drumul ca revelaţie**: („Tenerife / pumnul lui Dumnezeu / strângând laolaltă / ţinând împreună / infernul şi / paradisul”, p. 99-100) etc. Pentru aceasta pledează şi imaginea unui drum duhovnicesc, în trepte, determinat de vectorul ascensional al spiritualizării: „de fapt acesta e / drumul / de la trup către / suflet / de la suflet spre / duh / şi de la duh / către Duhul” (p. 22).

7. *Drumul spre Tenerife* şi calea

Drumul și *calea* par a fi sinonime parţiale în viziunea lui Eugen Dorcescu, atent la demarcarea conceptelor: „drumul e calea concretă / pe care înaintez / iar calea e drumul / abstract / ce-mi luminează / calea” (p. 29); „drumul luminează / însă din sine / pare o cale lactee” (p. 84). Aceasta este una dintre diferenţele semantice dintre cele două lexeme: *drumul* admite şi o călătorie concretă, spre o destinaţie terestră, pe când *calea* este exclusiv spirituală, fiind parcursă „clipă de clipă”, în mod abstract. Orice opoziţie între *drum* și *cale* se anulează însă prin iluminare (atât contradicţia concret-abstract, cât și disocierea drum fizic-cale metafizică). În spirit, toate diferenţele se diminuează până la anulare. *Drumul* și *calea* au aceeași ţintă spirituală în poezia lui Eugen Dorcescu, în care insula Tenerife premerge Nirvanei. Altfel spus, în proiectul existenţial-estetic în care se angajează Poetul, „drumul spre Tenerife” marchează simbolic ultima etapă în calea sa spre Nirvana.

BDD-A31330
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:20 UTC)

8. Concluzii

„Drumul spre Tenerife" este, în opera dorcesciană, un arhetip al drumului spiritual, desfăşurat într-un singur sens, în conştiinţa fiinţei lirice. Este un concept integrator, cu o referinţă amplă, care se pretează la o abordare semiotică.

Spre deosebire de emirul lui Macedonski, ce moare în drumul său spre Mekka, eul liric dorcescian ajunge la destinaţia sa spirituală, ia act de referentul concret şi se cutremură în faţa uriaşei forţe revelatorii a locului („Tenerife / pumnul lui Dumnezeu / strângând laolaltă / ţinând împreună / infernul şi / paradisul", p. 99-100). Cunoaşterea de sine se desăvârşeşte prin impactul covârşitor al epifaniei: „... omul nu-şi poate înţelege şi cunoaşte propria fiinţă decât dacă o poate face să fie vizibilă în imaginea zeilor săi" (Cassirer 2008, 288).

Revelaţia anulează posibilitatea returului în cazul „drumului spre Tenerife" („nu există drum / de întoarcere / din Tenerife", p. 100)[6]. Semnificaţia acestuia este asimilată de conştiinţă.

Insistând asupra valenţelor spirituale ale *drumului spre Tenerife* şi apropiindu-l subtil de *calea* interferentă, iar, în final, coincidentă, Poetul se autoportretizează drept călător perpetuu în lumea de necuprins, dar imposibil de negat, nu doar în plan artistic, ci şi existenţial, a unui Dumnezeu – Creator, atotputernic, ubicuu şi revelat.

Referinţe bibliografice

Bachelard, Gaston. 1997. *Aerul şi visele*, trad. de Irina Mavrodin, Bucureşti, Ed. Univers.

Cassirer, Ernst. 2008. *Filosofia formelor simbolice*, vol. II, *Gândirea mitică*, trad. din lb. germană de Adriana Cînţa, Piteşti, Ed. Paralela 45.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain. 1994. *Dicţionar de simboluri*, Bucureşti, Ed. Artemis.

Evseev, Ivan. 1994. *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale,* Timişoara, Ed. Amarcord.

Evseev, Ivan. 1999. *Enciclopedia semnelor şi simbolurilor culturale*, Timişoara, Ed. Amarcord.

Peirce, Charles S. 1990. *Semnificaţie şi acţiune,* Prefaţă de Andrei Marga, selec. textelor, traducere din lb. engleză de Delia Marga, Bucureşti, Ed. Humanitas.

Ruşti, Doina. 2009. *Dicţionar de teme şi simboluri din literatura română*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Iaşi, Ed. Polirom.

Saussure, Ferdinand de. 1998. *Curs de lingvistică generală*, Ed. critică de Tullio de Mauro, trad. şi cuv. înainte de Irina Izverna Tarabac, Iaşi, Ed. Polirom.

Todorov, Tzvetan. 1983. *Teorii ale simbolului,* Bucureşti, Ed. Univers.

Izvoare literare

Dorcescu, Eugen. 2015. *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, ediţie critică de Mirela-Ioana Borchin, Timişoara, Ed. Eurostampa.

Dorcescu, Eugen. 2009. *Drumul spre Tenerife*, Timişoara, Ed. Mirton.

Dorcescu, Eugen. 2017. *Sub cerul Genezei*, Timişoara, Ed. Mirton.

[6] Parcurs în zbor, „drumul spre Tenerife" se înfăţişează drept „cale regală", fără ocolişuri, fără abateri; se raliază la simbolistica acestei căi, al cărei unic ţel este „cognitio Dei experimentalis". „Datorită lui Origene şi lui Cassian, acest termen [*via regia*] se va încetăţeni în Evul Mediu până în secolul al XII-lea; se va aplica vieţii monahale văzută ca o viaţă contemplativă pusă numai în slujba lui Dumnezeu" (Chevalier şi Gheerbrant 1994, II, 237).

BDD-A31330
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:20 UTC)